

Izvirne ali prevodne literature o lutkovnem gledališču je pri nas izjemno malo. Ob reviji *Lutka*, ki objavlja lutkovna besedila in strokovne članke, lahko naslove del o lutkovnem gledališču preštejemo na prste dveh rok. Med besedili v zbirki *Pojdimo se gledališče*, ki so izhajala pri Delavski univerzi v Ljubljani je izšlo tudi nekaj lutkovnih besedil s skromnimi napotki. *Lutkarstvo na Slovenskem* Helene Verdel (MGL, Ljubljana 1987), *Osnove lutkovne režije* Uroša Trefalta (Umetnost in kultura, ZKOS, Ljubljana 1993), dramska besedila Ferija Lainščka z režijskimi in dramaturškimi napotki Saša Jovanoviča z naslovom *Za lutkovno in otroško gledališče* (Cicibanija, Franc-Franc, Murska Sobota 1994), zbirka šestih knjig *Moje lutke* Brede Varl (Aristej, Šentilj 1995 in 1997) in *Igrajmo se z lutkami* iste avtorice (Mohorjeva družba, Celovec 1998) so tako rekoč vsa dela, ki bralca oziroma nekoga, ki se želi z lutkovnim gledališčem praktično ukvarjati, seznanijo z osnovami lutkovne umetnosti. Nekatera bolj skozi dramsko besedilo, druga skozi lutko kot poglavitno specifikko lutkovnega gledališča govorijo o popularnem in velikokrat podcenjevanjem manjšem bratu dramskega gledališča. Prav pomanjkanje strokovne literature govori v prid slednji trditvi.

Toliko bolj dobrodošla in potrebna je torej nova zbirka založbe Aristej, ki skuša z lutkovnimi besedili, s komentarji, napotki in iztočnicami za raziskovanje polniti vrzeli na tem področju. Prvi dve knjigi iz zbirke *Lutkovni oder*, še prav posebej pa oznaka na knjižnem hrbtu, nakazujeta, da bodo v zbirki izhajala besedila v različnih oblikah (igrice, dramtizacije, pesmice, skeči ...), namenjena otrokom in – ob pomoči starejših – njihovemu lastnemu ustvarjanju lutkovnih predstav.

Urednici Emica Antončič in Breda Varl sta za prvo knjigo v zbirki *Lutkovni oder* izbrali delo Lászla Varvasovszkya *Bremenski mestni godci*. Okvirna zgodba pripoveduje o avtorju in njegovi hčerki, nadaljuje pa se seveda z znano pravljico o bremenskih mestnih godcih. Po končani pripovedi si pripovedovalec in hči Julija izdelata vse potrebno za uprizoritev zgodbe v tehniki preprostega senčnega gledališča. Navodila za pripravo prizorišča, scenskih elementov in lutk so nazorno napisana in narisana, zgodbo pa zaključuje dramtizacija *Bremenskih mestnih godcev*. V spremni besedi Breda Varl na kratko zapiše še nekaj splošnih in koristnih napotkov za uprizorjanje iger s senčnimi lutkami. Ponožitev pravljice *Bremenski mestni godci* v dramtizirani obliki je dobrodošla predvsem zato, ker bralca opozori na razlike med zapisano zgodbo in njeno dramtizacijo. Bremenski mestni godci so ravno prav kratki, da lahko obliki lepo primerjamo in se v prihodnje dramtizacije kratkih zgodb z dobro dramaturško zgradbo lotimo tudi sami. Obenem lahko vsak element porabimo samostojno – v tehniki senčnega gledališča uprizorimo katero drugo igro ali pa dramtizacijo Bremenskih mestnih godcev postavimo na lutkovni ali dramski oder kako drugače, kot je predlagano v knjigi. Zapeljiva je tudi likovna plat prve knjige nove Aristejve zbirke, saj avtorjeve ilustracije s podrobnostmi in barvitostjo nostalgčno spominjajo na starejše mojstre knjižne ilustracije.

V drugi knjigi prvega letnika zbirke je poudarjeno dramsko besedilo slovenskega avtorja. Lutkovna igrice Vinka Möderndorferja *Zeleni fantek* je daljša in zahteva bolj poglobljen pristop. Kar deset prizorov zgodbe o zelenem fantku, ki pride iz veselja in z začudenjem spo-

znava mesto na zemlji, se zvrsti pred bralcem. Igrica ima značilne lutkovne elemente, saj ob zelenem fantku in deklici Ivani nastopajo sami predmeti: avto, semafor, hiše, šolski zvonec in šola, vitamini, pralni stroj in zelena zvezda. Otroci zlahka prepoznajo mesto in zgrožene poosebljene predmete z ulic, saj jim vzgojni prijemi niso tuji. Gotovo se bodo zlahka identificirali z zelenim fantkom, ki se čudi svetu in čigar zelene drugačnosti svet ne sprejme, pač pa jo hoče po vsej sili spremeniti v belolično običajnost.

Značilne mehko zaokrožene ilustracije Brede Varl ob svoji prvenstveni vlogi že nakazujejo likovno-lutkovne rešitve, ki jih ravno prav izčrpno ob koncu lutkovnega besedila razvije ilustratorica, saj je tudi v drugi knjigi prevzela strokovno lutkovni del. S pravo mero poučnosti in natančnih navodil za izdelavo lutk na palici pa istočasno napeljuje morebitne ustvarjalce odrske podobe *Zelenega fantka* k razmišljanju tudi o drugačnih odrskih rešitvah.

Drugi letnik zbirke *Lutkovni oder* prinaša tri dela. Uvajajo ga lutkovne miniature Jadranke Čunčič-Bandov z naslovom *Od kozlička do volička*. Kar 36 kratkih pesmic – večinoma v dialogu in nekatere med njimi tudi v monologu – nastavlja možnost uprizarjanja. Hrvaška avtorica je s pričujočo zbirko pesmic (v slovenskem prevodu Milana Vincetiča se glasijo mestoma malce nenavadno, pretežno pa lepo tekoče) pripravila teren za najmlajše. S preprostimi lutkami lahko uprizorijo kratke, včasih prav duhovite dvogovore. Ti se nizajo hitro in omogočajo, da ostaja otroška zbranost nenehno vprežena. Brez dvoma pa dodajajo in zaokrožajo pesničino verbalno podobo pretežno živalskega sveta izvrstne ilustracije Urške Stropnik. Z uporabo preproste, malodane otroške risbe z močnimi, čistimi barvami, je knjižico *Od kozlička do volička* popestrila in jo naredila res mikavno. Knjigo znova zaključuje odr-

ski napotki Brede Varl. Tokrat prinašajo izvirne in privlačne scenske rešitve, ki bodo na dovolj preprost in hkrati pester način – nizanje tipičnih scenografij na vrvi in postopno snemanje z vrvi – omogočile mladim ustvarjalcem in njihovim mentorjem veliko užitka pri postavljanju v prostor.

Druga knjiga najnovejšega šopka iz zbirke *Lutkovni oder* prinaša kratki lutkovni besedili hrvaškega dramatika Mira Gavrana. Avtor je doslej v slovenskem prostoru zaslovel z izvrstnimi dramami za odrasle, za katere je bil večkrat nagrajen. Tokrat se nam presenetljivo predstavlja z dvema svojima besediloma za lutkovni oder v prevodu Boruta Gombača. Naslovil ju je *Dve igrici z glavo in repom*. *Zajček išče mamo* je linearna pripoved natančno o tem, o čemer govori naslov. Zajčka je nekdo odnesel iz gozda v mesto, odkoder je zajček pobegnil nazaj v gozd in zdaj išče svojo mamo. Seveda jo na koncu ob pomoči otrok najde. Tudi druga igrica z naslovom *Izgubljena veverica* govori o odnosu ljudi do gozdnih živali. Deklica Mina išče v gozdu svojo pobeglo veverico, vendar na koncu odide domov z izgubljenim muco. Kratki in preprosti zgodbi nosita skozi dialoge in pesmi ter v dobrem prevodu nedvoumno izraženo sporočilo o tem, da gozdne živelj spadajo v gozd in ne v mestno stanovanje.

Tudi Gavranovi igrici sta imeli srečo s svojim ilustratorjem. Viktor Šest ju je opremil z izrazitimi, a zabrisanimi, mehkiimi linijami pastelov. V praktičnem, lutkovnem komentarju pa Breda Varl priporoča za uprizoritev ročne lutke. V vsaki knjižici Lutkovnega odra v svojem zaključku izkoristi priložnost, da ob napotkih ter nasvetih za uprizoritev doda kratke pasuse iz zgodovine ali razloži tip lutke bolj na splošno. Na ta način knjižice še pridobivajo na pomenu, ki ga zagotovo imajo za pedagoge v vrtcih in šolah.

Čombo, sončni kralj je zaključna knjižica drugega letnika Lutkovnega odra založbe Aristej. Mladi dramatik rokgre (psevdonim mariborskega avtorja Roka Vilčnika) objavlja svojega Čomba, sončnega kralja – besedilo o petelinu in njegovih kokoših. Dialog je pogosto povsem pogovoren in začinjen s sočnim besediščem, kar se seveda prilega zgodbi o petelinu in njegovih podanicah. Sonce namreč vzhaja samo zato, ker ga Čombo zjutraj priklíče s svojim kikirikanjem. Stvari se spremenijo, ko Čombo pade v sod z vodo, se prehladi in ne more več kikirikati. Takrat priklíče sonce komaj izvaljeni petelinček. Petelinji kralj častno izpelje stvar, tako da vzame petelinčka pod svoje okrilje.

Ustrezno razposajene in razkokodakane so tudi ilustracije Brede Varl. V likovnem izrazu povsem ustrezajo tonu besedila. Tokrat Varlova za uprizoritev

predlaga lutke na dveh palicah in razloži osnove te tehnologije.

Zbirka Lutkovni oder bo, če bodo naslednji letniki sledili začrtani poti, zastavljeni s prvima dvema, zanesljivo našla pot k ciljnemu občinstvu. To se začne oblikovati že v družini, ko starši iščejo zamisli za čim ustvarjalnejše igre s svojimi otroki, nadaljuje se v vrtcu in šoli, pa v raznih izvenšolskih krožkih in povsod, kjer pripravljajo program kreativnega preživljanja prostega časa. Dela, ki smo si jih ogledali, so kot nalašč za tovrstne potrebe. Nevsiljivo in igrivo ponujajo zamisli za lutkovne igre, ki so pravzaprav prve igre z lutkami in prvi stik z gledališčem in tako obenem izobražujejo občinstvo za profesionalna lutkovna in dramska gledališča.

Katarina Klančnik Kocutar

REVIJA CHILDREN'S LITERATURE IN EDUCATION

V letu 2000 so izšle 4 številke. Marčna številka prinaša naslednje članke:

Michael Wilson v svojem članku prinaša primerjave, razlike ter povezave med pripovedovanjem mladostnikov (predvsem grozljivk) in pa branjem grozljivk. Na pripovedovanje kot tudi na pisano besedo tega žanra seveda zelo vplivajo moderni mediji – televizija, kino, radio, revije. Wilson obravnava zbirko knjig – grozljivk z naslovom Point of Horror, ki je izredno popularna med mladimi v Veliki Britaniji. R. L. Stine je gotovo prispeval največ knjig v to zbirko (tudi v Sloveniji imamo prevedenih nekaj njegovih knjig in mladi jih zelo radi berejo). Skrivnostni avtoštoparji, varuške majhnih otrok, noč čarovnic, predvsem pa veliko krvi – so najpogostejši motivi teh grozljivk. Groza v mladostniški kul-

turi ima nekaj pomembnih funkcij. Ena teh je odpravljanje strahu pred vstopom v svet odraslih, druga spet napad na urejen, razumski svet odraslih, izzivanje spodobnosti in moralnosti, tretja pa čisto preprosto druženje ob pogovorih, zblizevanje, socializacija.

Reinbert Tabbert predstavlja pisateljico Carol Hughes in njeni knjigi *Toots* in *Jack Black*. Toots je fantastična pripoved o deklíci, ki s pomočjo hišne vile vstopi v narobe svet. Sledijo dogodivščine z nadnaravnimi bitji – vilami, škrti, duhovi. Knjiga *Jack Black* je definirana kot pustolovska zgodba stare šole z elementi R. L. Stevensona in Julesa Verna. Glavni junak, deček Jack Black, doživlja silne pustolovščine v zraku in na morju. Toots in Jack Black sta knjigi s tradicionalnimi motivi in vzorci, ki pa na druga-